

Zadeva C-243/20

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

5. junij 2020

Predložitveno sodišče:

Polymeles Protodikeio Athinon (Grčija)

Datum predložitvene odločbe:

5. maj 2020

Tožeci stranki:

DP

SG

Tožena stranka:

Trapeza Peiraios AE

Predmet postopka v glavni stvari

Tožba za ugotovitev nepoštenosti pogojev v bančni pogodbi s potrošniki

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Člen 267 PDEU, razlaga Direktive 93/13/EGS

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je treba člen 8 Direktive 93/13/EGS, ki določa, da lahko države članice sprejmejo strožje določbe, da bi zagotovile višjo stopnjo varstva potrošnikov, razlagati tako, da lahko država članica v svojo nacionalno zakonodajo ne prenese člena 1(2) Direktive 93/13/EGS in dovoli sodno preverjanje pogojev, ki temeljijo na obveznih ali dispozitivnih zakonih ali predpisih?

2. Ali je mogoče šteti, da je bil člen 1(2), prvi in drugi pododstavek¹, Direktive 93/13/EGS, čeprav ni bil izrecno prenesen v grški pravni red, prenesen posredno, v skladu z vsebino člena 3(1) in člena 4(1) navedene direktive, kot je bil prenesen v določbi člena [2], odstavek [6], zakona št. 225[1]/1994?
3. Ali v pojem nepoštenih pogojev in njihovega obsega, kot so opredeljeni v določbah iz člena 3(1) in člena 4(1) Direktive 93/13/EGS, spada tudi izjema iz člena 1(2), prvi in drugi pododstavek², navedene direktive?
4. Ali se pogoj v kreditni pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in kreditno institucijo, ki temelji na vsebini dispozitivne določbe države članice, lahko preveri z vidika nepoštenosti splošnih pogodbenih pogojev v skladu z določbami Direktive 93/13/EGS, če ta določba ni bila predmet ločenih pogajanj?

Upoštevne določbe prava Evropske unije

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288), zlasti člen 1(2) in člen 8.

Upoštevne določbe nacionalnega prava

Člen 291 civilnega zakonika: „Če gre za denarni dolg v tuji valuti, ki ga je treba plačati v Grčiji, ima dolžnik, če ni bilo dogovorjeno drugače, pravico plačati v nacionalni valuti po tekočem menjalnem tečaju tuje valute v času in kraju plačila.“

Zakon št. 2251/1994 o varstvu potrošnikov (FEK A' 191, kot je bil spremenjen), zlasti člen 2, odstavek 6.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Dne 3. septembra 2004 je bila sklenjena pogodba o stanovanjskem posojilu z obročnim odplačevanjem med tožečima strankama kot posojilojemalkama in toženo stranko kot posojilodajalcem, s katero je tožena stranka odobrila tožečima strankama stanovanjsko posojilo v višini 100.000,00 EUR v skupnem trajanju 30 let. V posojilni pogodbi je bila določena spremenljiva obrestna mera, ki naj bi se izračunavala glede na medbančno obrestno mero EURIBOR na podlagi 360-dnevnega leta.
- 2 V začetku leta 2007 je tožena stranka prek svojih uslužbencev predlagala tožečima strankama spremembo posojilne pogodbe in pretvorbo valute posojila iz

¹ Opomba prevajalca: v slovenski različici Direktive 93/13 v členu 1(2) ni drugega pododstavka.

² Opomba prevajalca: v slovenski različici Direktive 93/13 v členu 1(2) ni drugega pododstavka.

EUR v švicarske franke (CHF); obvestila ju je, da je obrestna mera LIBOR bistveno nižja od EURIBOR, zato bi se zmanjšal mesečni strošek odplačevanja posojila.

- 3 Tako sta stranki 26. marca 2007 sklenili aneks o spremembi prvotne posojilne pogodbe, s katerim je bila valuta posojila pretvorjena iz EUR v CHF. S tem aneksom je bilo dogovorjeno, da se neodplačani znesek posojila, ki je 26. marca 2007 znašal 95.726,36 EUR, 17. aprila 2007 pretvori v CHF. Poleg tega je bilo dogovorjeno, da je obrestna mera za posojilo prva tri leta fiksna in znaša 3,65 % na leto, po treh letih pa naj bi postala spremenljiva in bi se izračunavala glede na medbančno obrestno mero LIBOR za švicarski frank na podlagi 360-dnevnega leta.
- 4 Dne 25. junija 2007 je bila sprejeta nova sprememba iste posojilne pogodbe, s katero je bilo dogovorjeno, da se neodplačani znesek posojila, ki je 16. junija 2007 znašal 95.362,84 EUR, 17. julija 2007 pretvori v švicarske franke v skladu s pogoji in podrobno opisanimi dogovori glede prej navedene pogodbe o spremembi. V skladu s to novo pogodbo o spremembi je bilo dogovorjeno, da je obrestna mera za posojilo prva tri leta fiksna in znaša 3,9 % na leto, po treh letih pa naj bi postala spremenljiva in bi se izračunavala glede na medbančno obrestno mero LIBOR za švicarski frank na podlagi 360-dnevnega leta.
- 5 Določba 4.5 zgoraj navedene pogodbe o spremembi se glasi:

„Posojiljemalec vrača posojila v švicarskih frankih ali v enakovrednem znesku (protivrednosti) v eurih po menjalnem tečaju švicarskega franka, izračunanem na datum plačila obroka po zadevni obrestni meri, kot je navedena na medbančnem deviznem trgu. Ta cena bo višja od tekoče cene, po kateri banka prodaja švicarski frank in ki je navedena na dnevni tečajni listi banke.“
- 6 Določba 8.1(3) iste pogodbe o spremembi med drugim določa, da „[v] primeru odpovedi posojilne pogodbe, poleg učinkov, omenjenih v tej pogodbi, ima banka tudi pravico (vendar ne obveznosti), da neodplačani del dolga, ki še ni zapadel v plačilo, pretvori v eure na podlagi tekoče prodajne cene za švicarski frank, kot je naveden na dnevni tečajni listi te valute na datum pretvorbe celotnega dolga v eure, in da zanj uporabi zamudne obresti, izračunane v skladu s tekočo obrestno mero, ki jo uporablja banka za stanovanjska posojila, plus marži in davek iz zakona št. 128/1975, povečano za 2,5 odstotne točke. Če veljajo višje zamudne obrestne mere, se uporabijo“.
- 7 Do leta 2015 so bili mesečni obroki posojila redno plačani in tožeči stranki sta trdili, da sta bili prepričani, da se je delež glavnice posojila, ki ga je bilo treba odplačati, postopoma zmanjševal s plačevanjem mesečnih obrokov.
- 8 Tožeči stranki sta navedli, da jima je zaradi uporabe zgoraj navedenih določb in obveznosti odplačevanja posojila na podlagi menjalnega tečaja, veljavnega ob odplačevanju obrokov, medtem ko bi morali iz naslova posojila v celoti odplačati dolg v višini 98.298,62 EUR, tožena stranka 17. aprila 2018 sporočila, da je njun

dolg samo za delež glavnice posojila, ki ga je treba odplačati, znašal 87.858,78 EUR.

- 9 Glede na zgoraj navedeno sta tožeči stranki dne 17. septembra 2018 vložili tožbo pri Polymeles Protodikeio Athinon (prvostopenjsko sodišče v Atenah, Grčija), s katero sta med drugim predlagali ugotovitev ničnosti zgoraj navedenih pogodb o spremembi posojilne pogodbe, ker naj bi bile nepošteno v smislu člena 2, odstavka 6 in 7 zakona št. 2251/1994 in člena 281 civilnega zakonika, ki prepoveduje zlorabo pravic.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 10 Tožeči stranki trdita, da jih tožena stranka ne pred sklenitvijo pogodbe ne med sklepanjem pogodbe ni obvestila o valutnem tveganju, sami pa nimata potrebnega znanja, da bi tako tveganje razumeli. Trdita tudi, da sta se odločili za pridobitev posojila v švicarskih frankih na predlog uslužbenca tožene stranke, ki jima ga je predstavil kot ugodnejšo ponudbo zaradi nižje obrestne mere, vendar pa ju ni opozoril na nevarnost nihanja menjalnega tečaja, povezano s takšno pogodbo, čeprav je vedel, da nimata dohodkov v švicarskih frankih. Zaradi nihanja menjalnega tečaja švicarskega franka glede na euro, je bil izgubljen precejšen del plačanih mesečnih obrokov; če pa bi ju uslužbenec tožene stranke obvestil o učinkih valutnega tveganja in njegovih posledicah, tožeči stranki ne bi sklenili zadevne pogodbe.
- 11 Tožeči stranki trdita, da sta sporni določbi (4.5 in 8.1(3)) posojilne pogodbe, ki določata izpolnjevanje obveznosti do banke v dogovorjeni valuti ali v eurih, na podlagi tekoče prodajne cene dogovorjene valute na datum plačila posameznega obroka, nepošteni in zato v skladu s členom 2 zakona št. 2251/1994 *ipso jure* nični. Po eni strani ni jasen in razumljiv ekonomski razlog za vključitev te določbe, niti njene ekonomske posledice za skupni končni znesek, ki ga je treba odplačati, zato naj bi se s tem pogojem kršilo načelo preglednosti. Po drugi strani pogoj ni popolnoma jasen kar zadeva merila za nihanje obrokov in glavnice, ki jo je treba odplačati, ker banki omogoča, da jih kadar koli enostransko določi, ne da bi ji bila prej znana specifična in razumna merila, ki bi vsakokrat določala menjalni tečaj.

Kratka obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 12 Tožeči stranki med drugim predlagata ugotovitev ničnosti pogodb o spremembi zaradi nepoštenosti, in sicer zlasti zaradi nepoštenosti določb 4.5 in 8(1), tretji odstavek. Te določbe v bistvu temeljijo na (dispozitivnih) predpisih iz člena 291 civilnega zakonika. V obravnavani zadevi je torej treba ugotoviti, ali lahko predložitveno sodišče preveri nepoštenost navedenih pogojev. Pravni okvir, ki se uporablja v postopku v glavni stvari, za to preverjanje po eni strani obsega določbe Direktive 93/13, po drugi pa določbe zakona št. 2251/1994 o prenosu te direktive v grški pravni red. Ugotoviti je treba, da pri prenosu direktive v grški

pravni red ni bila izrecno prenesena določba iz člena 1(2), ki iz nadzora nepoštenosti izključuje pogoje, ki temeljijo na obveznih (ali tudi dispozitivnih) zakonih ali predpisih.

- 13 Razlog za odstopanje grške sodne prakse je vprašanje, ali se zgoraj navedena izjema, določena v členu 1(2) Direktive 93/13, čeprav ni bila izrecno prenesena v grški pravni red, na ravni razlage lahko šteje za preneseno, tako da posledično ni mogoče preverjati nepoštenosti določbe v posojilni pogodbi, ki temelji na zakonski določbi in v obravnavani zadevi na določbi iz člena 291 civilnega zakonika.
- 14 Areios Pagos (kasacijsko sodišče, Grčija) je v sestavi velikega senata in z večino članov v sodbi št. 4/2019 odločilo, da čeprav ta izjema ni bila prenesena v nacionalni pravni red s posebno in izrecno zakonsko določbo, je treba šteti, da obstaja v pravnem okviru na podlagi razlage, skladne z evropskim pravnim redom. Člen 2, odstavek 6, zakona št. 2251/94 namreč določa: „Prepovedani in nični so splošni pogodbeni pogoji, katerih posledica je večje neravnovesje med pravicami in obveznostmi pogodbenic v škodo potrošnika. Nepoštenost splošnega pogoja, ki ga vsebuje pogodba, se oceni ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, njenega obsega, vseh okoliščin, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter vseh drugih pogojev te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen“. Zato se v skladu z zakonom št. 2251/1994 šteje, da je splošni pogodbeni pogoj nepošten, če pomeni „večje neravnovesje med pravicami in obveznostmi pogodbenic v škodo potrošnika“. Če pa zadevni pogoj temelji na obvezni ali dispozitivni zakonski določbi nacionalnega prava, potem po definiciji ne more obstajati neravnovesje med pogodbenicami, niti ne more biti pogodbeni pogoj nepošten. Posledično je takšen pogoj po definiciji izključen iz področja uporabe zakona št. 2251/1994. Iz tega sledi, da v tem primeru obstaja dolg, izražen v tuji valuti, vendar ima dolžnik možnost, da namesto tega plača znesek, ki se razlikuje od tistega, ki ga je prvotno dolgoval, in zlasti v lokalni valuti, na podlagi veljavnega menjalnega tečaja za tujo valuto v času in kraju plačila. Splošni pogoj v posojilni pogodbi med banko in posojilojemalcem torej temelji na določbi iz člena 291 civilnega zakonika, zato posledično ne obstaja neravnovesje med pogodbenicami, prav tako zadevni pogoj ni nepošten.
- 15 Predložitveno sodišče pa večinsko zavzema manjšinsko stališče v zgoraj navedeni sodbi Areios Pagos (kasacijsko sodišče), ki je odločalo v velikem senatu. Po tem stališču ni mogoče niti na ravni razlage šteti, da izjema iz člena 1(2) Direktive 93/13, ki ni bila izrecno prenesena v nacionalni pravni red z zakonom št. 2251/1994, spada v določbo iz člena 2(6) tega zakona. Če bi jo nacionalni zakonodajalec želel prenesti, bi to storil posebej in izrecno, v vsakem primeru pa je treba izjeme od pravila (da morajo biti vsi splošni pogodbeni pogoji preverjeni z vidika nepoštenosti) razlagati restriktivno in strogo, tako da se to pravilo ne krši. To je upravičeno z dejstvom, da je Direktiva 93/13 deloma in minimalno uskladila nacionalne predpise s področja nepoštenih pogojev, kot je razvidno iz uvodne izjave 12, ter državam članicam v skladu s členom 8 dovolila, da na področju, ki ga ureja, sprejmejo ali ohranijo strožje predpise, ki so skladni s Pogodbo, da

zagotovijo boljše varstvo potrošnikov. To se doseže, ker niso bile prenesene določbe direktive, ki omejujejo obseg varstva potrošnikov, kot je v primeru določbe iz člena 1(2), ki ni bila prenesena v nacionalni pravni red kljub poznejšim spremembam zakona št. 2251/1994. Ker v nacionalni pravni red namenoma ni bila prenesena izjema iz člena 1(2) Direktive, namreč ta direktiva, kar zadeva izpuščeno določbo, nima neposrednih horizontalnih učinkov med strankami, niti ni mogoče razlagati nacionalnega prava v duhu in v skladu s cilji Direktive, ker bi se s tem zmanjšalo boljše varstvo potrošnikov, ki si ga prizadeva doseči zakonodajalec z zakonom št. 2251/1994 (z opustitvijo prenosa izjeme iz člena 1(2) Direktive), to pa bi torej pomenilo nesprejemljivo razlago nacionalnega prava v nasprotju z zakonom.

- 16 Predložitveno sodišče meni, da se v obravnavani zadevi zbuja dvom glede razlage določb Direktive 93/13, in natančneje glede vprašanja uporabe ali neuporabe določb iz člena 1(2) Direktive v primeru, ko ta določba ni bila izrecno prenesena v nacionalno pravo, in sicer v primeru Grčije. Zato meni, da je treba Sodišču zastaviti vprašanje, ker je treba predhodno odločiti, ali se ugotavlja ničnost določb 4.5 in 8.1(3) obravnavane posojilne pogodbe zaradi nepoštenosti. Če bi se namreč štelo, da ta izjema ni bila prenesena v grški pravni red, bi lahko predložitveno sodišče razglasilo navedena pogoja za nična zaradi nepoštenosti, kar ne bi bilo mogoče, če bi se lahko štelo, da je bila ta izjema dejansko prenesena v grški pravni red na ravni razlage.
- 17 Treba je ugotoviti, da predložitveno sodišče večinsko meni, da se navedena določba člena 1(2) Direktive 93/13 ne uporablja, ker ni bila izrecno prenesena v grški pravni red, tako da lahko grška sodišča preverjajo nepoštenost pogojev, ki temeljijo na obveznih (in dispozitivnih) zakonih in predpisih. Kot pa smo videli, se je uveljavljalo, da je treba šteti, da ta izjema obstaja v določbi iz člena 2(6) zakona št. 2251/1994 na podlagi razlage, skladne z evropskim pravom. Opozoriti je treba, da navedena določba v celoti prenaša člen 3(1) in člen 4(1) Direktive 93/13. V skladu z navedenim mnenjem iz tega skledi, da se lahko šteje, da je izključitev iz preverjanja nepoštenosti določb, ki temeljijo na obveznih (ali dispozitivnih) zakonih ali drugih predpisih, vključena v ureditev iz člena 3(1) in člena 4(1) te direktive. Eno od vprašanj za predhodno odločanje, predloženih Sodišču, se nanaša na tako razlago.
- 18 En član sodnega senata predložitvenega sodišča meni, da se je o tem pravnem vprašanju že izreklo Areios Pagos (kasacijsko sodišče), ki je odločalo v velikem senatu, in da mora predložitveno sodišče obravnavati ta primer in odločiti glede dejanskega in pravnega stanja brez potrebe po predložitvi vprašanj za predhodno odločanje Sodišču Evropske unije.